

DRUHÁ PRAŽSKÁ DEKLARACE

Úvod

V říjnu roku 2001 přijali účastníci pátého ročníku konference Forum 2000 První pražskou deklaraci. Chtěli tak připomenout řadu závažných problémů tohoto světa na prahu nového tisíciletí. Deklarace se pokusila identifikovat hlavní úkoly a cesty k překonání zcela nových typů problémů, které planetě Zemi i jejímu lidstvu přinesl proces globalizace. Deklarace se zmiňuje, že „jen tehdy, když si každý člověk začne hlouběji uvědomovat svou spoluodpovědnost za náš společný svět, může být oprávněna naše víra, že to, co v dnešním světě vzbuzuje naděje, převáží nakonec nad tím, co nás ohrožuje“.

O šest let později se účastníci konference Forum 2000 shodli, že problémy, které dříve identifikovali, ještě nebyly vyřešeny a v mnoha ohledech se naopak prohloubily. Proto se rozhodli doplnit a shrnout výsledky svého unikátního a vpravdě globálního dialogu názorů, kultur, náboženství i přesvědčení z celého světa do Druhé pražské deklarace.

Největší intelektuální výtěžek dvacátého století – koncept univerzality lidských a občanských práv – je stále častěji odmítán a nahrazován exkluzivními kolektivistickými koncepty nadřazenosti extrémních forem náboženské, rasové a ideologické povahy. Varování První pražské deklarace před narůstajícím rizikem konfrontace kultur, neschopných si vzájemně rozumět, které může ohrozit nejenom pokojné soužití národů, ale i samo přežití lidstva, je dnes ještě aktuálnější, než tomu bylo před šesti lety. Ve snaze podpořit další společné zkoumání a dialog, obracíme se proto znovu na všechny zodpovědné spoluobyvatele světa, a především na nastupující mladou generaci, která brzy nevyhnutelně převzme zodpovědnost za řešení rozbíhajících se globálních problémů, abychom podpořili další společné hledání a dialog.

Důsledky globalizace

Důsledky globalizace jsou komplexní a stále narůstají. Patří mezi ně vzájemná finanční, informační, ekonomická a ekologická závislost stále větší části světa; globalizace přímo ovlivňuje ekologické otázky a ve stále větší míře i kulturu a vzdělávání. Množí se protesty proti některým aspektům globalizace, které mnozí pokládají za další nespravedlivé zvýhodnění bohatého Západu a Severu. Tradiční demokratické politické postupy a mezinárodní právo, které jsou stále založeny na téměř neomezené vládě hodnot, politického a právního systému národních států, se ukázaly jako nedostatečné k vyřešení nejvýznamnějších globálních výzev.

Národní stát není schopen zaručit ochranu svých občanů před takovými hrozbami jako jsou změna klimatu, terorismus, chudoba a nerovnost, šíření zbraní, masové přesuny lidí a finanční šoky. Schopnost státu v zájmu svých občanů minimalizovat negativní vývoj a maximalizovat pozitivní trendy se zásadně změnila.

V tomto rozhodujícím okamžiku rozvoje globalizace máme k dispozici bohužel jen zastaralé informace a systém vyjednávání. Kdysi tak odvážné koncepty jako Organizace spojených národů a brettonwoodské instituce, které měly přesahovat formu pouhého mezivládního vyjednávacího fóra, ztratily mnoho ze své schopnosti řešit lokální a světové problémy, protože se nepodařilo zvládnout otázky spravedlivé a efektivní reformy a arbitrárního použití síly. Některé nefunkční státy ohrožují mírovou koexistenci nedostatečnou vládou zákona, eskalací místních násilných konfliktů, mezinárodním obchodem s drogami nebo terorismem. Mezinárodní instituce, včetně regionálních seskupení, stále nemají odvahu k hledání jiných prostředků pomoci těmto státům než neefektivní vojenskou intervencí, která většinou spíše následuje po nejhorších násilnostech, místo toho, aby jim předcházela.

Odpovědnost za rozvoj a osud rozšiřujícího se prostoru globalizace je nedělitelná. Z tohoto důvodu musíme hledat nové nástroje pro existující instituce a nebát se přesáhnout v hledání nových řešení zastaralý rámec jejich organizace.

Co víme

Globální změny nás zastihly nepřípravené. Nemáme připravený globálně použitelný, institucionální, právní, etický, mediální ani vzdělávací systém k diskusi o těchto změnách či o reakcích na ně. Náš vztah k tomuto mimořádně dynamickému vývoji stále postrádá jistotu a odvahu. Již víme, že globalizace není ani jednorychlostní, ani jednosměrný proces. Víme také, že jsme všichni součástí společného světového životního prostředí a zažíváme jeho rychlé zhoršování. Uvědomujeme si, že pouze odpovědná a podrobná diskuse mezi občany, intelektuály, politiky, duchovními a myšlenkovými vůdci a institucemi, nám pomůže odhalit způsob, jakým můžeme reagovat na současné a budoucí hrozby. Víme, že pokud se aktivně nepostavíme těmto hrozbám, překonávajícíce přitom mnoho současných tradic v politickém, ekonomickém a právním myšlení, budeme možná čelit mnohým ještě méně kontrolovatelným hrozbám a budeme mít méně nástrojů k jejich řešení.

Hledání společných hodnot

V posledních dvaceti letech bývalo náboženství často používáno jako přinejmenším částečné ospravedlnění násilí. Pokud se shodneme, že nejvyššími hodnotami a základními podmínkami pro soužití mezi různými kulturami, náboženstvími a identitami jsou dlouhodobý mír, vzájemný respekt a podpora mnohostranné tolerance, potom by světová náboženství měla přijmout zodpovědnost za své vlastní extremisty. První obrannou linií proti zneužití víry fundamentalisty a volání po násilí, by měli představovat umírnění věřící, všechny modlitebny, náboženští vůdci i náboženské vzdělávací instituce a organizace. Pokud jednotlivé víry toleranci nepodpoří, pak bude hledání světových společných hodnot marné. Je proto důležité podporovat smysluplnými prostředky veškeré iniciativy na místní, regionální a mezinárodní úrovni, které se zaměřují na

vzájemnou toleranci uvnitř náboženství a mezi náboženstvími. Vlivným nástrojem tohoto tolik potřebného duchovního dialogu a hledání společných etických hodnot by se mohly stát pravidelné schůzky představitelů světových náboženství.

Globální vzdělávání

Rozvoj všech úrovní školství má stále rostoucí historickou důležitost. Na vzdělání totiž bude záviset nejenom rozvoj světové ekonomiky, ale i šance na mírové soužití mezi národy. Zvyšování spolupráce na mezinárodní úrovni v oblasti školství by mělo vést k prohlubování tolerance a vzájemného respektu ve světě odlišných jazyků a náboženství, aniž by se vytratily kulturní rozmanitosti, které obohacují lidstvo. Pro všechny typy institucí, a zvláště univerzity, by měla být významným nástrojem výměna studentů, učitelů a vědeckých pracovníků, stejně jako výměna myšlenek. Školy všech úrovní by měly nejenom připravovat studenty na budoucí život a zaměstnání, ale také vzdělávat a vychovávat tolerantní, nezávisle smýšlející světové občany. Univerzity by měly usilovat o systematický rozvoj mnohem většího počtu dlouhodobých mezinárodních projektů vedoucích ke světové občanské společnosti.

Média

Moderní technologie přinesly médiím ojedinělou možnost, jak ukazovat různorodost světa. Navzdory tomu však média stále nejsou schopna dostatečně vyjadřovat rozdílné názory, hodnotové orientace a životní styly. Jsou to právě média, která by dnes měla poskytovat nejpřirozenější místo pro dialog kultur v celé jejich rozličnosti. Není lepšího prostoru pro vytvoření klimatu celosvětového dialogu a hledání univerzálně přijímaných hodnot, vzájemného blaha a všeobecně přijímaných pravidel. Pro dosažení větší nezávislosti a s ní souvisejícího porozumění by bylo prospěšné, kdyby média zaměstnala více odborníků z mezinárodního společenství. Tento krok by podstatně pomohl při představování různorodých názorů a budování důvěryhodného globálního dialogu. Je rovněž důležité pohlížet na základní a univerzální novinářský etický kodex jako na součást profesní odpovědnosti.

Globální nadnárodní instituce

Institucionální rámec mezinárodní spolupráce, vzniklý v polovině minulého století, byl postaven na požadavku co nejširšího zastoupení a rovnoprávného dialogu všech zúčastněných. Nové globální problémy pouze posilují tuto potřebu, neboť pocity nedostatečného zastoupení, nerovnosti a nedůvěry mohou mít nedozírné důsledky. Exkluzivní, úzce vymezená jednání, jako jsou setkání skupiny G8, nemohou nahradit globální a univerzální instituce jako je Organizace spojených národů. Dlouho odkládaná reforma OSN zabraňuje její aktivnější úloze při řešení mezinárodních a regionálních krizí. OSN a jiné mezinárodní organizace by měly upevňovat svou víru ve všeobecnost lidských práv a odolávat vzrůstajícímu naléhání těch, kteří tvrdí, že porušování lidských práv není mezinárodní otázkou, pokud tak činí stát proti svým občanům a na svém území nebo ospravedlňuje své jednání snahou o eliminaci terorismu.

Udržitelný rozvoj

Dlouhodobé přijetí ekonomických a sociálních přínosů globalizace se neobejde bez soustavné a zásadní podpory udržitelného místního rozvoje. Jedině proces globalizace

opírající se o jednotlivé oblasti je schopen zastřešit a posílit místní identity a zároveň otevřít prostor pro celosvětový rozvoj lidských schopností a možností. V posledních letech jsme svědky opravdového průlomu v chápání rozvojových zájmů a politických závazků k finanční pomoci. Nesmíme dovolit, aby se jednalo pouze o přechodnou záležitost. Přeměnění těchto závazků v souvislou činnost, a to jak z pohledu financování, tak obchodní politiky, a prostřednictvím dosahování Rozvojových cílů tisíciletí, nebude pouze zkouškou národních států, které se přihlásily ke globálnímu rozvoji, ale také rozhodne o trvajícím legitimitě globalizace.

Mezinárodní bezpečnost

Základní princip vzájemné bezpečnosti je dnes nesrovnatelně složitější, než tomu bylo v minulosti, protože zahrnuje mnohem více než jen vojenskou bezpečnost národních států. Vzájemná bezpečnost dnes obsahuje i faktory jako je přístup k zemědělské půdě, pitné vodě, energiím či nerostnému bohatství. Vývoj a šíření vojenských technologií, jako jsou balistické střely či zbraně hromadného ničení, nepřináší větší bezpečnost. Dnes více než kdykoliv předtím je bezpečnost nemyslitelná bez odpovědnosti a konstruktivního mezikulturního dialogu. V otázce boje proti terorismu, který představuje hrozbu pro všechny národy, by měla hlavní úlohu hrát Organizace spojených národů.

Závěr

Už dnes žijeme ve světě, ve němž není možné usilovat o svobodu, aniž bychom brali v úvahu světovou odpovědnost a dopad této svobody na druhé. Dnes už nestačí jenom popisovat a analyzovat hrozby, kterým čelíme. Nestačí mluvit o naději. Jedinou cestou vpřed je přijmout povinnost podílet se na věčném dialogu o společné svobodě a odpovědnosti.